

riem la influència del *secundus* de tantes ordenances en llatí. Enric Valor defineix el *reprim* com «el segon segó de la farina» (1950): *prim* i *re-prim* marca les dues etapes de les operacions d'aprofitament de la mòlta, paral·leles a *farina/segó*. Per a l'estudi dels fets catalans concernents a la qüestió, remeto sobretot a Krüger, *Die Hochpyr*. A, II, p. 282 (i des de p. 277), i Moll, *BDC* XXII, 15-16.

La parentela del nostre mot consisteix sobretot en l'oc. ant. *segon* «seconde farine, recoupe», documentat en el *Libre de Vicis e Vertutz*, llenguadocià (probablement Sud), S. XIV (Rayn), i el fr. *son* (1393, i *seonno* abl. en un cart. en llatí, de 1243; Du C., s. v.). Hi ha, però, altres formes romàniques importants per a la qüestió. Un grup de denominacions alpino-italianes i dial. franceses provenen del ll. SEQUENTER 'en segon lloc, a continuació', adverbi traslladat al valor nominal: trentí *soventro*, bergam. ant. *soveter* «cruschello»; i, amb un poc de modificació sufixal, *sovendí* «son» a la Vendée; que ja foren adduits per Jud (*ASNSL* CXXVI, 119, 136), i als quals afegeixen Lüdtke-Colon (p. 78) altres localitats del tipus *so(v)entri*, arribant fins a Verona, Vicenza i Belluno. Denominació, doncs, no idèntica formalment a SECUNDUM, però tant o més forta en el sentit demostratiu, en tant que el repeteix des d'un angle ben semblant i pròxim, però consistent en la mateixa idea.

En el NO. peninsular tenim la repetició del nostre PANIS SECUNDUS: «sete tééigas de *pã segũdo* e senas tééigas de trigo» en un doc. port. escrit a Pendorada en el S. XIII (*RLus* XI, 94). Cosa anàloga, més al N. i NE. A Galícia el *pan segundo de trigo* era, segons M. Sarmiento (1740), fet de quelcom ni tan grosser com els «farelos» (dels quals no es fa pa) ni tan bo com el de la *peneira primeira* o *sedazo*, que s'usava per a allò que ell anomena l'«olió del trigo» (*Cat. V. Gall.*, 226r, p. 447.1). Així podem comprendre que, sota l'ambigua anota «*segondo* m. Farina. *Secundus*» del dicc. asturià de Rato, hem d'entendre que en algun text asturià vell havia trobat un (*pan*) *segondo* parlant de *farina*, semblant al de Sarmiento. Del molí on es molia per al *pão segundo* és del que el dicc. port. de Moraes (fi S. XVIII) en diria, *moimbo segundoiro*, s. v. *alveiro*, oposant-lo al *moimbo alveiro*, car Pensado ens diu que a Galícia anomenen *muiño alveiro* el que no «es de trigo». I tot té ja un antecedent clàssic en el *panis secundus* d'Horaci, i el *panis secundarius* de Suetoni (*Vida d'August*), que és en el que es funda el passatge que hem citat de Joan de Galles.

I això té un paral·lel en el gascò pirinenc: a la Vall d'Ossau i també a Bigorra (Camelat, *Belime*, Gloss.) anomenen *segounè* una mena de garbell de blat; i a la Vall d'Aspa, on resten sordes les oclusives intervocàliques, diuen *secounè* (Rohlf's, *RLiR* VII, 141); a StGaudens «*seouenè* et son contenu: crible» amb variant *saouenè* (Dupleich), amb una -e- interna que deu suposar substitució de SECUNDUS per SEQUENDUS.

La llarga discussió sobre l'etimologia del fr. *son* i cat. *segó*, crec que ja es podria considerar closa, si no fos perquè en francès s'hi complica la qüestió del verb

fr. ant. *saonner*, *seonner*, terme jurídic i moral amb el sentit de 'recusar (un jutge com a inapte o compromès)' i 'rebutjar', en general; junt amb el substantiu abstracte *saon/seon* 'el fer tals coses'. Com a terme jurídic del N. de França, és versemblant veure-hi un mot d'origen germànic. I hi ha hagut tendència a sumar el problema del terme agrícola i moliner *segó/son* amb aquest germanisme, a base de la idea de 'rebuig de la farina'. Com que en això han coincidit romanistes tan eminents com Tobler (*Sitzber. preuss. Akad.* 1896, 851ss.), Jud —val a dir que en edat juvenil, però en article molt treballat, *ASNSL* CXXVI, 1911, 109-136 —, M-Libke (*REW*, 7520), Wartburg amb Ver. Günther (*Fs. Fladstreck*, 1960; *FEW* XVII, 67ss.) (i fins, si bé amb vacil·lacions i reserves, Bloch; GPàris, *Rom* xxv, 621; Rohlf's, *l c* i *ASNSL* CLIX, 300), és difícil de rebutjar aquesta tesi sense cert escrúpol. Tanmateix els lingüistes catalans (Moll, Colon, jo) no hi hem cregut mai. Després ha vingut un treball important de H. Lüdtke i G. Colon (*VRom*. XXIII, 1964, 69-84) que acaba de resoldre la qüestió.

No l'extracto tot i recomano llegir-lo directament. Aquests senyors s'ho arregen per dir que jo també m'he adherit a la tesi germanista. És absolutament arbitrari; jo mai no n'he escrit res en una nota de dues ratlles (n.º 13), a l'article TAMIZ del *DCEC/DECH*, em limitava a esmentar l'opinió de Jud a propòsit de l'origen de *tamis*, sense aprovar-la ni rebutjar-la, junt amb l'etim germànica de *BLAT* segons Wartburg, que he rebutjat sempre; al contrari: ja vaig rebutjar el germanisme inclinant-me per SECUNDUS el 1936, veg la nota de *BDC* XXIII, 309. En dir (p. 82) que el fr. *son* (< *seon*) 'segó' no ha tingut res a veure amb *saon* 'rebuig legal' van un poc massa enllà: és per la confusió que tot seguit es féu en francès entre els dos homònims, que el segó de blat apareix en francès antic sense la -t final que s'hi podia esperar: l'argument bàsic de Jud; tant o més que per la prompta decadència fonètica de la -t final francesa; les proves que creuen ells donar-ne, a la p. 70, no valen res, perquè allí hi ajuda la fonètica sintàctica.

P. 72, n. 16. La *scodella sagona* hapax d'un doc. b-ll d'Emília no els havia de causar l'embaràs que els causa. Es tracta sense dubte d'un error de lectura (de copista o de filòleg) per *scodella sagine* amb *sagina* 'varietat de mill', 'sorgo', justament usual avui encara no gaire lluny d'allà: si l'error es va fer, pogué ser perquè el qui el féu coneixia l'ús dels descendents de SECUNDUM, en sentit semblant. A la p. 76, i a la n. 31, aporten valuosos suggeriments per a la història dels fets agro-fariners que ajuden a comprendre l'ètimon SECUNDUS (*prims*, farina *primera*, *segona*, *tercera*, oc. ant. *reprim*, piem. *arprim/prum*).

El problema de l'ètimon germànic del fr. *saonner*, disputat entre Jud i Wartburg, amb tesis germàniques diferents, no ens toca aquí resoldre'l. Dues observacions: tenen raó Lüdtke-Colon en rebutjar (p. 80) l'argument cronològic de Wartburg contra Jud: la diferència d'un segle entre l'aparició del matís moral i el jurídic no significa res, i es comprèn per la història